

img1

LIETUVOS AUKŠČIAUSIASIS TEISMAS

NUTARTIS

LIETUVOS RESPUBLIKOS VARDU

2022 m. rugsėjo 28 d.
Vilnius

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija, susidedanti iš teisėjų Danguolės Bublienės (pranešėja), Sigitos Rudėnaitės (kolegijos pirmininkė) ir Antano Simniškio,

teismo posėdyje kasacine rašytinio proceso tvarka išnagrinėjo civilinę bylą pagal **ieškovės uždarnosios akcinės bendrovės „Natalex“** kasacinį skundą dėl Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2021 m. gruodžio 2 d. nutarties peržiūrėjimo civilinėje byloje pagal ieškovės uždarnosios akcinės bendrovės „Natalex“ ieškinį atsakovei uždarajai akcinei bendrovei „AUMstudio“ dėl nuostolių atlyginimo ir nepagrįstai sumokėtų lėšų priteisimo bei pagal atsakovės uždarnosios akcinės bendrovės „AUMstudio“ priešieškinį ieškovei uždarajai akcinei bendrovei „Natalex“ dėl skolos priteisimo.

Teisėjų kolegija

n u s t a t ė :

I. Ginčo esmė

1. Kasacinėje byloje sprendžiama dėl proceso teisės normų, reglamentuojančių bylos nagrinėjimo apeliacine tvarka ribas, aiškinimo ir taikymo.
2. Ieškovė UAB „Natalex“ prašė priteisti iš atsakovės UAB „AUMstudio“ 1000 Eur kaip nepagrįstai sumokėtą sumą, 97 895,09 Eur nuostolių atlyginimą, 6 proc. dydžio metines procesines palūkanas bei bylinėjimosi išlaidų atlyginimą.
3. Ieškovė nurodė, kad 2016 m. liepos 8 d. su atsakove sudarė projektavimo darbų rangos sutartį (toliau – ir Projektavimo sutartis) dėl blokuotų ir daugiabučių gyvenamųjų namų su požemine stovėjimo aikšte žemės sklype, esančiame (duomenys neskelbtini), suprojektavimo, techninio projekto parengimo, specialiųjų architektūros ir techninių sąlygų gavimo, leidimo statybai gavimo, atsizvelgiant bei įgyvendinant užsakovo (ieškovės) teisėtus reikalavimus ir pastabas. Ieškovės teigimu, su atsakove (rangove) buvo sutarta, kad darbų trukmė yra 240 darbo dienų (12 mėnesių), t. y. sutarta, jog rangos darbai truks iki 2017 m. liepos 8 d.
4. Ieškovės vertinimu, atsakovė netinkamai vykdė įsipareigojimus, prisiintus Projektavimo sutartimi, dėl to projektavimo darbai atsiliko nuo šalių sudarto projektavimo darbų vykdymo etapų grafiko, o galiausiai visiškai sustojo. Kadangi projektavimo darbai nebuvo baigti, atsakovė neištaisė projektą derinančiųjų institucijų pateiktų pastabų, nepašalino projekto trūkumų, ieškovė pasinaudojo įstatymų suteikta teise vienašališkai nutraukti sutartį dėl rangovės įvykdyto esminio sutarties pažeidimo.
5. Ieškovė teigė negavusi to, ko tikėjosi sudarydama sutartį su atsakove, o dėl sustojusių projektavimo darbų patyrė ir toliau patiria nuostolių – neturėdama statybą leidžiančio dokumento, negali pradėti nekilnojamojo turto komplekso statybos darbų, be to, žemės sklypo, kuriame ketinama plėtoti nekilnojamojo turto kompleksą, įsigijimas buvo kredituojamas kredito unijų, todėl užsitęsęs bei sustojus projektavimo darbams nuostolingai mokamos palūkanos kredito davėjams.
6. Pasak ieškovės, atsakovė ne kartą teikė parengtą projektą į informacinę sistemą (toliau – IS) „Infostatyba“ derinti su atsakingomis institucijomis, tačiau šios fiksuodavo projekto trūkumus, o šių atsakovei nepavyko ištaisyti. Ieškovė teigia, kad ji negali pradėti statybos darbų dėl projektuotojos (atsakovės) kaltės. Ieškovė kaip nuostolius prašė priteisti 52 525 Eur sumą, ieškovės sumokėtą atsakovei per laikotarpį nuo 2016 m. spalio 31 d. iki 2017 m. gruodžio 1 d. Be to, ieškovė pažymėjo, kad ji įnešė į kredito uniją 25 000 Eur dydžio pajų tam, kad gautų kreditą statyboms, tačiau šį pajų vėliau teko perleisti už mažesnę sumą – 21 250 Eur, todėl ieškovė patyrė 3750 Eur nuostolius. Prašomus atlyginti nuostolius taip pat sudaro: iki ieškinio pateikimo dienos kredito unijai LTL „Kredito unija“ sumokėtos 23 333,36 Eur palūkanos ir suskaičiuoti 104,39 Eur delspinigiai, kredito unijai „Saulėgrąža“ sumokėtos 17 355,58 Eur palūkanos ir suskaičiuoti 570 Eur delspinigiai, 106,76 Eur išlaidos notaro paslaugoms dėl hipotekos duomenų pertvarkymo.
7. Atsakovė UAB „AUM studio“ priešieškiniu prašė priteisti iš ieškovės UAB „Natalex“ 84 747,50 Eur skolą už projektavimo darbus, 6 proc. dydžio metines procesines palūkanas bei bylinėjimosi išlaidų atlyginimą.
8. Atsakovė nurodė, kad ji tinkamai vykdė prievolės pagal Projektavimo sutartį, o prieš ieškovei nutraukiant šią sutartį, iki visiškai sutarties įvykdymo buvo likęs vienas formalus veiksmas – Nacionalinės žemės tarnybos prie Žemės ūkio ministerijos sutikimo dėl projekto gavimas ir jo įkėlinas į IS „Infostatyba“. Iki įvykdyto Projektavimo sutarties nutraukimo buvo atlikta 90 proc. visų sutartyje nustatytų darbų, todėl ieškovė yra skolinga 84 747,50 Eur sumą (visa Projektavimo sutarties kaina – 152 525 Eur), taigi atsizvelgiant į atliktų darbų apimtį ieškovė turėtų mokėti 137 272,50 Eur (152 525 x 90 proc.), tačiau ji yra sumokėjusi tik 52 525 Eur sumą.

II. Pirmosios ir apeliacinės instancijos teismų procesinių sprendimų esmė

9. Vilniaus apygardos teismas 2020 m. spalio 15 d. sprendimu ieškinį ir priešieškinį patenkino iš dalies. Teismas ieškovei priteisė iš atsakovės 26 666,66 Eur nuostolių atlyginimą bei 6 proc. dydžio metines procesines palūkanas, o atsakovei iš ieškovės priteisė 24 475 Eur skolą bei 6 proc. dydžio metines procesines palūkanas. Vilniaus apygardos teismas 2020 m. gruodžio 3 d. papildomu sprendimu ir 2021 m. sausio 22 d. papildomu sprendimu paskirstė šalių bylinėjimosi išlaidų atlyginimą.
10. Teismas nustatė, kad 2016 m. liepos 8 d. ieškovės UAB „Natalex“, kaip užsakovės, ir atsakovės UAB „AUMstudio“, kaip rangovės, sudaryta Projektavimo sutartinė atsakovė įsipareigojo suprojektuoti blokuotus daugiabučius gyvenamuosius namus su požemine stovėjimo aikšte, pateikti techninį projektą, pagal įgaliojimą gauti specialiąsias architektūros ir technines sąlygas, taip pat leidimą statybai. Projektavimo sutarties 1.3 punkte nustatyta, kad užsakovė pateikia rangovei žemės nuosavybės dokumentus ir įgaliojimą. Terminas, per kurį ieškovė turi pateikti rangovei žemės nuosavybės dokumentus, nebuvo nurodytas, tačiau sutartyje nustatytas terminas atsakovei atlikti rangos darbus – iki 2017 m. liepos 8 d.
11. Teismas taip pat nustatė, kad Projektavimo sutarties priede Nr. 2 įtvirtintas projektavimo darbų laiko detalizavimas, jame nurodyta 10 projekto etapų, bendra jų trukmė – 240 dienų, arba 12 mėnesių, po grafiku yra nurodyta, kad procedūros atliekamos užsakovės arba vykdytojos pagal atskirą įgaliojimą ir terminus bei užsakovei pateikus visą reikalingą dokumentaciją šioms darbams atlikti.
12. Spręsdamas dėl ieškovės reikalavimo priteisti 52 525 Eur sumą, jos sumokėtą atsakovei, teismas nurodė, kad užsakovės pareigos atsiskaityti už atliktus darbus neeliminuoja Projektavimo sutarties nutraukimas. Tačiau sprendžiant, ar ieškovė turi teisę susigrąžinti sumokėtą atsakovei visą sumą už darbus ar jos dalį, reikšminga tai, kokia darbų dalis buvo faktiškai rangovės atlikta iki sutarties nutraukimo, ir tai, ar didesnė, nei nustatyta sutartyje, avanso sumą ieškovė sumokėjo už sutartus papildomus darbus, ar šie mokėjimai buvo atlikti pagal sutartyje nustatytą rangos darbų kainą.
13. *Atsakovė sutartį su ieškove dėl projektavimo darbų atlikimo sudarė žinodama, kad ieškovė nėra nuosavybės teisėmis įsigijusi žemės sklypo, kuriame turėjo būti projektuojami gyvenamieji namai. Remdamasis tuo teismas padarė išvadą, kad tokiu būdu atsakovė veikė savo rizika, todėl neteko teisės nevykdyti įsipareigojimų sutartyje nustatytais terminais dėl dokumento, patvirtinančio užsakovės nuosavybės teises į žemės sklypą, nebuvimo. Be to, teismas atkreipė dėmesį į tai, kad Projektavimo sutartyje nebuvo nustatyti terminai, per kuriuos ieškovė turi pateikti žemės nuosavybės dokumentus atsakovei. Atsakovė, kuri parengė Projektavimo sutartį, nesiūlydama susitarti dėl tokio termino, tuo patvirtino, kad ieškovės nuosavybės teisių į sklypą neturėjimas nesudaro kliūties vykdyti projektavimo darbus. Ankstesnis sklypo savininkas buvo išdavęs įgaliojimą vykdyti projektavimo darbus, todėl teismas nusprendė, kad atsakovė turėjo sąlygas parengti techninį projektą per 240 dienų, t. y. iki 2017 m. liepos 8 d., o jo neparengusi iki šio termino, neįvykdė įsipareigojimo, todėl yra atsakinga dėl nuostolių, atsiradusių dėl termino praleidimo.*
14. *Pripažinęs, kad atsakovė pažeidė Projektavimo sutartyje nustatytus darbų atlikimo terminus, o ieškovei prašant priteisti atlyginimą nuostolių, atsiradusių dėl palūkanų už paskolą mokėjimo, teismas vertino, ar ieškovės paskola buvo paimta investicijai į verslą, susijusį su užsakytais projektavimo darbais. Teismas nurodė, kad ieškovė žemės sklypo, esančio (duomenys neskelbtini), pirkimo–pardavimo sutartį sudarė 2017 m. balandžio 10 d., pagal šią sutartį įsigijo 0,3175 ha ploto sklypą už 764 720 Eur. Šios kainos dalį – 450 000 Eur ieškovė įsipareigojo sumokėti iš jai suteikto LTL kredito unijos ir kredito unijos „Saulėgrąža“ sindikuoto kredito iki 2017 m. gegužės 10 d. Iš 2017 m. gegužės 2 d. jungtinės paskolos sutarties, sudarytos ieškovės ir minėtų kredito unijų, teismas nustatė, kad ieškovei buvo suteikta 450 000 Eur paskola. Kadangi paskola buvo naudojama žemės sklypui, kuriame buvo užsakyti projektavimo darbai, įsigyti, palūkanų mokėjimas pagal tokią paskolos sutartį yra susijęs su projektavimo darbų atlikimu. Teismo vertinimu, ieškovė turėjo pagrindą tikėtis, kad projektavimo darbai bus atlikti per Projektavimo sutartyje nurodytus terminus, o paskolos grąžinimas tiesioginiu priežastiniu ryšiu buvo susijęs su projektavimo darbų atlikimu žemės sklype, kuriame buvo ketinama statyti gyvenamuosius namus.*
15. Teismas nustatė, kad atsakovė atliko esminius projektavimo darbus ir 2018 m. kovo 20 d. aktu projektą perdavė užsakovi (ieškovei). Teismas pažymėjo, kad į bylą pateiktame ekspertizės akte padaryta išvada, jog užsakovi perduota projektinė dokumentacija buvo tinkama vykdyti, o tą patvirtino statinio projekto ekspertizės aktas (bendrosios ekspertizės aktas Nr. 23/I-18, sudarytas 2018 m. vasario 23 d.). Teismo vertinimu, rangovės užsakovi perduota projektinė dokumentacija – techninis projektas Nr. 2016-10-AUM-TP (2018 m. kovo 20 d. Techninio projekto priėmimo–perdavimo aktas Nr. AUM 28/001) yra atsakovės dalinis sutarties įvykdymas, todėl techninio projekto perdavimas sudarė sąlygas ieškovei atlikti tolimesnius veiksmus įgyvendinant statytojo teises.
16. Teismas pabrėžė, kad ta aplinkybė, jog pagal į IS „Infostatyba“ atsakovės įkeltą techninį projektą nebuvo išduotas leidimas statybai, nereiškia, jog, atlikus neesminius projekto suderinimo su atitinkamomis institucijomis veiksmus, toks leidimas negalėjo būti išduotas. Ieškovei nepateikus įrodymų, kad pagal pateiktą projektą negali būti vykdoma statyba, kad negali būti gauti institucijų suderinimai projektui, esant statybos projekto ekspertizės aktui, patvirtinusiame projekto tinkamumą statybai vykdyti, teismas padarė išvadą, jog ieškovė atsisakė vykdyti projektą ne dėl tos priežasties, kad jis buvo parengtas praleidus nustatytus terminus ar kad jis yra nekokybiškas, o dėl kitų priežasčių, kurių nemurodė.
17. Nagrinėdamas ieškovės reikalavimą priteisti 1000 Eur avansinę įmoką, sumokėtą atsakovei už detaliojo plano pakeitimo darbus, teismas nurodė, kad toks mokėjimas buvo atliktas ne pagal Projektavimo sutartį, o pagal šalių papildomą žodinį susitarimą. To neneigia abi ginčo šalys, tačiau ieškovė ir atsakovė skirtingai aiškino, koks buvo jų žodinio susitarimo turinys. Atsakovės aiškinimu, minėtas mokėjimas buvo ieškovės mokėjimas už detaliojo plano koregavimo darbus. Toks aiškinimas paremtas tuo, kad atsakovė parengė projektinius pasiūlymus, reikalingus detaliojo plano koregavimui inicijuoti, ir jų pagrindu Vilniaus miesto savivaldybės administracija 2018 m. rugpjūčio 10 d. priėmė įsakymą leisti inicijuoti žemės sklypo detaliojo plano koregavimą. Kadangi ieškovė nepateikė argumentų, jog toks įsakymas buvo priimtas be parengtų projektinių pasiūlymų, kad jam priimti nebuvo reikalingas tam tikras atsakovės darbas, teismas sutiko su atsakovės paaiškinimu dėl 1000 Eur mokėjimo ir padarė išvadą, kad ieškovė šią sumą sumokėjo atsakovei ne už detaliojo plano pakeitimą, o už darbą, reikalingą leidimui inicijuoti detaliojo plano koregavimą gauti.
18. Teismas atmetė ieškovės reikalavimą priteisti įmokas, kurias ieškovė mokėjo pavėlavusi sumokėti palūkanas už paskolą, nes atsakovė nėra atsakinga už tai, kad ieškovė laiku nesumokėjo nustatytos palūkanų sumos. Vertindamas ieškovės reikalavimą priteisti 3750 Eur nuostolių, atsiradusių dėl pajaus pardavimo mažesne kaina, atlyginimą, teismas pabrėžė, kad pajaus pardavimas nėra susijęs su gyvenamųjų namų statybos pradžia, tas pardavimas nesusijęs tiesioginiu priežastiniu ryšiu su projektavimo darbų vykdymu, todėl tai nėra ieškovės nuostoliai dėl atsakovės veiksmų.
19. Pasisakydamas dėl priešieškinio reikalavimo teismas nustatė, kad šalys nebuvo susitarusios dėl didesnės darbų kainos pagal Projektavimo sutartį. Teismo vertinimu, po ieškovės atsakovei atliktų 2017 m. birželio 8 d. (12 705 Eur), 2017 m. birželio 13 d. (12 820 Eur) ir 2017 m. liepos 13 d. (15 000 Eur) mokėjimų atsakovės 2017 m. lapkričio 26 d. elektroninis laiškas laikytinas siūlymu padidinti kainą, tačiau ieškovės sutikimo padidinti kainą nebuvo. Ieškovės atlikti mokėjimai neįrodo, kad ji sutiko su kainos padidinimu.
20. Teismas sutiko su ieškovės paaiškinimais, kad yra atsakovės parengto projekto trūkumų, todėl padarė išvadą, jog atsakovė

neatliko didesnės nei 10 proc. dydžio darbų dalies. Teismo neįtikino nė vienos iš bylos šalių teikti argumentai dėl projektavimo darbų atlikimo dalies. Teismas padarė išvadą, kad didesnė dalis atsakovės darbų pagal sutartį buvo atlikta, kadangi projektas patvirtintas, be to, tokią išvadą pagrindžia ir statinio projekto ekspertizė. Teismas sutiko su ieškovės argumentais, kad šešiolikos derinančiųjų institucijų nepritarimas atsakovės parengtai projektinei dokumentacijai (ją įkėlus į IS „Infostatyba“), kad elektros transformatorinės, kurios tiekama elektros energija būtų naudojama ir žemės sklype pastatytiems būsimiems pastatams, suprojektavimas kaimyniniame sklype patvirtina projekto trūkumus. Atsižvelgdamas į ieškovės argumentus, teismas padarė išvadą, kad ieškovė turi atsakovei sumokėti 2/3 dalis Projektavimo sutartimi įsipareigotos sumokėti sumos, t. y. 80 000 Eur. Ieškovė buvo atsakovei sumokėjusi 52 525 Eur, todėl teismas iš ieškovės priteisė atsakovei 27 475 Eur už darbus.

21. Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija, išnagrinėjusi bylą pagal ieškovės ir atsakovės apeliacinius skundus, 2021 m. gruodžio 2 d. nutartimi Vilniaus apygardos teismo 2020 m. spalio 15 d. sprendimo dalį, kuria ieškovės ieškinys patenkintas iš dalies ir ieškovei iš atsakovės priteistas 26 666,66 Eur nuostolių atlyginimas bei 6 proc. metinės palūkanos, pakeitė ir dėl šios dalies priėmė naują sprendimą – ieškovės ieškinį atmetė, o pirmosios instancijos teismo sprendimo dalį, kuria atsakovės priešieškinis patenkintas iš dalies ir atsakovei iš ieškovės priteista 27 475 Eur skola už darbus bei 6 proc. metinės palūkanos, panaikino ir šią bylos dalį dėl atsakovės priešieškinio perdavė pirmosios instancijos teismui nagrinėti iš naujo; taip pat panaikino Vilniaus apygardos teismo 2020 m. gruodžio 3 d. ir 2021 m. sausio 22 d.. papildomus sprendimus.
22. Teisėjų kolegija, įvertinusi Projektavimo sutarties ir jos Priedo Nr. 2 sąlygas, nusprendė, kad pirmosios instancijos teismas padarė nepagrįstą išvadą, jog atsakovė savo įsipareigojimus pagal Projektavimo sutartį turėjo įvykdyti iki konkrečios datos – būtent iki 2017 m. liepos 8 d.
23. Teisėjų kolegija nustatė, kad Projektavimo sutartimi sulgyti darbai atliekami pagal Projektavimo sutarties priede Nr. 2 pateiktą „Projektavimo darbų laiko detalizavimą“, kuriame nurodyta dešimt projekto vykdymo etapų ir visų etapų bendra trukmė – 240 darbo dienų (12 mėnesių). Sutartyje ties antru, ketvirtu, penktu, šeštu ir devintu darbų vykdymo etapais paryškinta pastaba, kad juose nurodytos procedūros atliekamos užsakovo (ieškovės) arba vykdytojo (atsakovės) pagal atskirą įgaliojimą ir terminus bei užsakovui pateikus visą reikalingą dokumentaciją šiems darbams atlikti. Ties Priede Nr. 2 nurodytais pirmu, trečiu ir septintu projekto etapais pateikta pastaba, kad darbų atlikimo terminai nurodyti be suderinimo su atsakingomis institucijomis. Be to, Priedo Nr. 2 paskutinėje eilutėje (prieš sutarties šalių atstovų parašus) nurodyta, kad į projekto vykdymo trukmę neįtrauktas laikas tarp etapų.
24. Remdamasi Vilniaus miesto savivaldybės administracijos Miesto plėtros departamento Kultūros paveldo apsaugos skyriaus 2016 m. lapkričio 24 d. raštu, kuriame nurodyta dėl projektinių pasiūlymų naujai statybai (duomenys neskelbtini), gavimo, ir aplinkybe, jog Kultūros paveldo departamentas prie Kultūros ministerijos 2016 m. gruodžio 28 d. išdavė specialiuosius paveldosaugos reikalavimus projektui, teisėjų kolegija nustatė, kad pirmųjų penkių projektavimo etapų darbai (procedūros) įvykdyti laikantis Priede Nr. 2 nurodytos trukmės terminų, kaip jų pradžios atskaitos tašką įvertinant Priede Nr. 2 įvardytos avansinės įmokos sumokėjimą (10 000 Eur sumokėjo 2016 m. spalio 31 d.).
25. Teisėjų kolegija nustatė, kad Priede Nr. 2 nurodytas šeštasis projektavimo etapas užbaigtas 2017 m. spalio 25 d., atsakovei nepažeidžiant Projektavimo sutartyje nustatytų terminų, nes specialieji architektūros reikalavimai ginčo projektui Vilniaus miesto savivaldybės administracijos nustatyti 2017 m. spalio 25 d. Teismas pritarė paskirtos teismo ekspertizės išvadai, kad specialiesiems architektūros reikalavimams gauti buvo privaloma pakeisti žemės sklypo naudojimo būdą į daugiabučių gyvenamųjų pastatų ir bendrabučių teritorijas. Dėl to tiek žemės sklypo naudojimo būdo, tiek specialiųjų architektūros reikalavimų nustatymo terminas priklausė ir nuo trečiųjų asmenų (valstybės ir savivaldybės institucijų) veiksmų.
26. Teisėjų kolegijos vertinimu, atsakovė nepažeidė ir Priede Nr. 2 nustatytų projekto septinto, aštunto ir devinto etapų įvykdymo terminų, kurie siejami su techninio projekto rengimu, jo suderinimu pagal specialiąsias sąlygas bei įkėlimu į IS „Infostatyba“.
27. Teismas nustatė, kad ieškovė sudarė sąlygas atsakovei įkelti parengtą techninį projektą į IS „Infostatyba“ 2018 m. sausio 30 d., nes ieškovė 2018 m. sausio 6 d. išdavė atsakovei rašytinį įgaliojimą pateikti statybos projektą į IS „Infostatyba“, o už savivaldybės paslaugas skirtą įmoką Valstybinei mokesčių inspekcijai prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos ieškovė sumokėjo 2018 m. sausio 30 d. Teismo vertinimu, atsakovė turėjo sąlygas pirminę techninio projekto versiją į IS „Infostatyba“ įkelti 2018 m. vasario 23 d., ir tikėtina, kad tokia versija buvo įkelta, nes Techninio projekto sudėtinės dalies – bendrosios ekspertizės akte – nurodyta, kad aktas parengtas 2018 m. vasario 23 d., o Techniniame projekte, be kita ko, yra 2018 m. vasario 23 d. ieškovės įgaliojimo atstovo raštas, kuriuo sutikta su projekte išvardytais projektiniais sprendiniais ir darbais. Visi techninio projekto dokumentai atsakovės vadovo elektroniniais parašais buvo pasirašyti 2018 m. kovo 26 d. Tačiau teisėjų kolegija taip pat atkreipė dėmesį, kad 2018 m. kovo 20 d. šalių pasirašytas techninio projekto perdavimo–priėmimo aktas pagrindžia, kad vėliausiai 2018 m. kovo 20 d. atsakovė buvo baigusi parengti techninį projektą. Kadangi 2018 m. kovo 20 d. nuo Priede Nr. 2 nustatyto projektavimo šešto etapo pabaigos buvo praėjusi 101 darbo diena, darytina išvada, kad atsakovė iš esmės nepažeidė septintame ir aštuntame etapuose nustatyto bendro 100 darbo dienų trukmės termino.
28. Teisėjų kolegija padarė išvadą, kad atsakovė nevėlavo (kiek tai priklausė nuo jos, bet ne nuo ieškovės ar trečiųjų asmenų veikimo) atlikti prievolių pagal Projektavimo sutartį nustatytus projektavimo etapus. Nesant vienos iš būtinųjų civilinės atsakomybės sąlygų – atsakovės neteisėtų veiksmų – ieškovės reikalavimas dėl nuostolių atlyginimo negali būti tenkinamas.
29. Teisėjų kolegijos vertinimu, pirmosios instancijos teismas padarė pagrįstą išvadą, kad ieškovė sumokėjo 1000 Eur atsakovei atsiskaitydama už atliktus detaliojo plano pakeitimo darbus. Atsižvelgiant į ilgą šalių bendradarbiavimo laikotarpį siekiant gauti statybą leidžiantį dokumentą, labiau tikėtina, kad atsakovė dalyvavo detaliojo plano pakeitimo procese, rengė projektinius pasiūlymus, šalys derėjosi dėl atlyginimo, atsakovei 2018 m. gegužės 4 d. buvo išduotas įgaliojimas dėl detaliojo plano koregavimo.
30. Pasisakydama dėl priešieškinio reikalavimų teisėjų kolegija pažymėjo, kad pirmosios instancijos teismas, nagrinėdamas ginčo pagal priešieškinį dalį, neatskleidė bylos esmės, nes neištyrė ir nenustatė bylai reikšmingų aplinkybių, nemotyvavo, kodėl atsakovė pripažinta įvykdžiusia 2/3 dalis sutartinių įsipareigojimų ir kodėl pagal tokį įvykdymo laipsnį jai turi būti atlyginta už atliktus darbus. Nors ieškovė prašė išreikalauti iš IS „Infostatyba“ derinančiųjų institucijų pastabas dėl atsakovės parengto projekto, tačiau pirmosios instancijos teismas nepagrįstai prašymo netenkino, nusprendęs, jog byloje pakanka įrodymų ginčui teisingai išspręsti. Atsižvelgdama į tai, teisėjų kolegija bylos dalį dėl priešieškinio reikalavimų grąžino pirmosios instancijos teismui nagrinėti iš naujo.

III. Kasacinio skundo ir atsiliepimo į jį teisiniai argumentai

31. Kasaciniu skundu ieškovė UAB „Natalex“ prašo panaikinti Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2021 m. gruodžio 2 d. nutarties dalį, kuria ieškovės ieškinys atmestas, ir priimti naują sprendimą, o nesant galimybės priimti naujo sprendimo, apeliacinės instancijos teismo nutarties dalį, kuria ieškovės ieškinys atmestas, panaikinti ir perduoti bylą iš naujo nagrinėti pirmosios instancijos teismui, priteisti bylinėjimosi išlaidų atlyginimą. Kasacinis skundas grindžiamas šiais argumentais:
  - 31.1. Apeliacinės instancijos teismas pažeidė proceso teisės normas, reglamentuojančias bylos nagrinėjimo apeliacinės instancijos teisme ribas bei šalių teisę būti išklausytoms (Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso (toliau – ir [CPK](#)) 320 straipsnio 2 dalis, 42 straipsnio 1 dalis), nukrypo nuo Lietuvos Aukščiausiojo Teismo suformuotos šių normų taikymo ir aiškinimo praktikos. Teismas,

sprendamas dėl projektavimo darbų atlikimo termino ir konstatuojamas, kad atsakovė šio termino nepraleido, priėmė šurprizinį sprendimą, nes jį grindė faktinėmis aplinkybėmis, kuriomis bylos šalys nesirėmė, t. y. sutarties sąlyga, nustatančia, jog laikotarpis tarp etapų neįtraukiamas į bendrą sutarties vykdymo terminą (po sutarties Priede Nr. 2 esančio grafiko su žyma „P.S.“ įrašyta nuostata, kad „Į projekto vykdymo trukmę neįtrauktas laikas tarp etapų“). Bylos šalys apeliacinuose skunduose ir viso proceso metu, įrodinėdamos projektavimo darbų įvykdymo termino praleidimo (atsakovė – nepraleidimo) faktą, sutarties vykdymo terminą skaičiavo dienomis pagal Projektavimo darbų rangos sutarties Priede Nr. 2 pateiktą projekto vykdymo etapų grafiką, kuriame nustatyta dešimt projekto vykdymo etapų ir nurodyta visų etapų bendra trukmė – 240 darbo dienų (12 mėnesių).

- 31.2. Apeliacinės instancijos teismas, aiškindamas Projektavimo darbų rangos sutarties sąlygas, nustatančias darbų įvykdymo terminą, pažeidė Lietuvos Respublikos civilinio kodekso (toliau – [CK](#)) 6.193 straipsnio nuostatas, reglamentuojančias sutarčių aiškinimo taisykles, nukrypo nuo Lietuvos Aukščiausiojo Teismo suformuotos šios normos taikymo ir aiškinimo praktikos. Šalių tikroji valia buvo projektavimo darbus atlikti per 240 darbo dienų, t. y. 12 mėnesių terminą, be jokių išankstinių išlygų.
- 31.3. Sąlyga, kad laikas tarp etapų yra neįtrauktas į projekto vykdymo laiką, yra laikytina šurprazine ieškovei (užsakovei), nes šalys nederino savo pozicijos dėl šios sąlygos įtraukimo į Projektavimo sutartį, todėl, vadovaujantis [CK 6.186 straipsnio](#) 1 dalimi, pripažintina negaliojančia.
32. Atsakovė UAB „AUMstudio“ atsiliepimu į kasacinį skundą prašo skundą atmesti, priteisti bylinėjimosi išlaidų atlyginimą. Atsiliepime nurodomi šie argumentai:
- 32.1. Apeliacinės instancijos teismas priėmė procesinį sprendimą remdamasis atsakovės apeliacinio skundo faktiniu pagrindu, todėl sprendimas nebuvo šurprizinis. Apeliaciniame skunde atsakovė rėmėsi Projektavimo sutarties 2 priede nurodyta aplinkybe, kad laikas tarp etapų neįtrauktas į projekto vykdymo trukmę, todėl ši aplinkybė pateko į bylos nagrinėjimo apeliaciniame teisme ribas. Vien tai, kad ieškovė atsiliepimu nepaneigė šio apeliacinio skundo argumento, nereiškia, kad ieškovės teisė į gynybą buvo apribota. Net ir konstatavus, kad aptariamasis motyvas yra šurprizinis, tai nebuvo bylos rezultatą lemiantis motyvas, nutartis negali būti naikinama tokiu formalium pagrindu.
- 32.2. Priešingai nei nurodo ieškovė, Projektavimo sutartis buvo sudaryta abipusiu derybų, o ne prisijungimo būdu. Kadangi visos sutarties sąlygos buvo aptartos ir atskleistos, sąlyga, kad laikotarpiai tarp atskirų projektavimo etapų į bendrą laiką nebus įskaičiuojami, aiškiai išdėstyta Projektavimo sutarties Priede Nr. 2, nėra pagrindo šią sąlygą vertinti kaip šurprazinę pagal [CK 6.186 straipsnį](#).
- 32.3. Kasacinis teismas negali atlikti apeliacinio teismo sprendimo argumentų dėl sutarčių aiškinimo taisyklių patikrinimo, nes Projektavimo sutarties aiškinimo klausimai dėl sutarties sąlygos, kad laikotarpiai tarp atskirų projektavimo etapų į bendrą laiką nebus įskaičiuojami, šalių nebuvo keliami. Tačiau ši sąlyga yra logiška ir atitinka tikrąją šalių valią. 12 mėnesių, arba 240 darbo dienų, terminas yra atsakovės tiesioginio darbo vykdymo terminas. Sąlyga, kad laikotarpiai tarp etapų nėra įskaičiuoti į tiesioginį atsakovės darbo (projektavimo) laiką, į sutartį buvo įtraukta siekiant paskatinti ieškovę operatyviau vykdyti savo priešpriešines pareigas, turint tikslą gauti statybą leidžiantį dokumentą, o atsakovei – gauti atliktų projektavimo darbų apmokėjimą.

Teisėjų kolegija

konstatuoja:

IV. Kasacinio teismo argumentai ir išaiškinimai

Dėl bylos nagrinėjimo kasaciniame teisme ribų

33. Bylos nagrinėjimo kasaciniame teisme ribas apibrėžia [CPK 353 straipsnis](#). Nurodyto straipsnio pirmojoje dalyje nustatyta, kad kasacinis teismas, neperžengdamas kasacinio skundo ribų, patikrina apskųstus sprendimus ir (ar) nutartis teisės taikymo aspektu. Kasacinis teismas yra saistomas pirmosios ir apeliacinės instancijos teismų nustatytų aplinkybių. Toks bylos nagrinėjimo kasaciniame teisme ribų (ir kartu kasacinio proceso paskirties) apibrėžimas reiškia, kad kasacinis teismas sprendžia išimtinai teisės klausimus, be to, tik tokius klausimus, kurie yra tiesiogiai iškelti kasaciniame skunde (žr., pvz., Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2019 m. gruodžio 17 d. nutarties civilinėje byloje Nr. e3K-3-384-916/2019 36 punktą ir jame nurodytą kasacinio teismo praktiką).
34. *Nagrinėjamu atveju apeliacinės instancijos teismas nutartimi panaikino pirmosios instancijos teismo sprendimo dalį, kuria ieškovės ieškinys patenkintas iš dalies, ir priėmė naują sprendimą – ieškovės ieškinį atmetė, o bylos dalį dėl atsakovės priešieškinio perdavė pirmosios instancijos teismui nagrinėti iš naujo. Kasaciniu skundu ieškovė ginčiją apeliacinės instancijos teismo nutarties dalį, kuria atmestas ieškovės ieškinys. Taigi, teisėjų kolegija, atsižvelgdama į kasacinio skundo argumentus, pasisakys tik dėl skundžiamos apeliacinės instancijos teismo nutarties dalies, kuria išspręsta dėl ieškovės ieškinio reikalavimų pagrįstumo, teisėtumo.*

Dėl bylos nagrinėjimo apeliacinės instancijos teisme ribų ir šurprizinio teismo sprendimo

35. [CPK 320 straipsnio](#) 1 dalyje nustatyta, kad bylos nagrinėjimo apeliacine tvarka ribas sudaro apeliacinio skundo faktinis ir teisinis pagrindas bei absoliučių sprendimo negaliojimo pagrindų patikrinimas. [CPK 320 straipsnio](#) 2 dalyje įtvirtinta bendroji taisyklė, pagal kurią apeliacinės instancijos teismas nagrinėja bylą neperžengdamas apeliaciniame skunde nustatytų ribų.
36. Kasacinis teismas yra nurodęs, kad pagal bendrąją taisyklę apeliacinio bylos nagrinėjimo ribas apibrėžia apeliaciniame skunde nurodyti apelianto argumentai kartu su skundžiamos teismo sprendimo dalies nurodymu. Apeliacinės instancijos teismas savo iniciatyva negali išplėsti apeliacinio skundo argumentų sąrašo ir pradėti analizuoti tokius argumentus, kuriais apeliaciniame skunde nesiremama, išskyrus įstatyme nurodytas išimtis (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. vasario 15 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-3-14-701/2017](#), 30 punktas).
37. Kasacinio teismo praktikoje laikomasi nuoseklios pozicijos, kad pagrindinis bet kurios instancijos teismo tikslas yra teisingas bylos išnagrinėjimas, siekiant nustatyti materialią tiesą byloje. Teismo pareiga – ištirti visas bylai reikšmingas aplinkybes ir priimti teisingą sprendimą. Apeliacinės instancijos teismas, būdamas kompetentingas spręsti byloje tiek fakto, tiek teisės klausimus, turi pats ištaisyti pirmosios instancijos teisme bylos nagrinėjimo metu padarytus pažeidimus – pašalinti tiek bylos faktinių aplinkybių nustatymo klaidas, tiek nustatytus materialiosios ir proceso teisės normų taikymo ir aiškinimo trūkumus (žr., pvz., Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2015 m. vasario 20 d. nutartį civilinėje byloje

[Nr. 3K-3-74-421/2015](#); 2016 m. balandžio 12 d. nutarties civilinėje byloje [Nr. e3K-3-217-690/2016](#) 54 punktą).

38. Draudimas teismui priimti siurprizinį, t. y. bylos šaliai netikėtą, sprendimą kasacinio teismo praktikoje siejamas su Europos Žmogaus Teisių Teismo jurisprudencija dėl Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos 6 straipsnyje įtvirtintos teisės į teisingą teisimą, pagal kurią šalys turi teisę į rungtynišką procesą, reiškiančią, kad jos privalo turėti galimybę ne tik pateikti įrodymus savo reikalavimams pagrįsti, bet taip pat teisę žinoti ir komentuoti visus įrodymus ar pastabas, pateiktus siekiant paveikti teismo sprendimą (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. balandžio 3 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-7-74-313/2017](#), 68 punktas). Taigi, teismo procesinis sprendimas (ar jo dalis) gali būti pripažįstamas siurpriziniu, jei jis grindžiamas argumentais ir įrodymais, apie kuriuos ginčo šalys nebuvo žinoma ir ji neturėjo galimybės dėl jų pasisakyti (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2022 m. kovo 16 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. e3K-3-58-823/2022](#), 45 punktas).
39. Ieškovė kasaciniu skundu bylos nagrinėjimo apeliacinės instancijos teisme ribų peržengimą ir teismo sprendimo siurprizinį pobūdį grindžia tuo, kad apeliacinės instancijos teismas, sprenddamas dėl projektavimo darbų atlikimo termino ir konstatuodamas, kad atsakovė šio termino nepažinojo, savo išvadas grindė faktinėmis aplinkybėmis, kuriomis bylos šalys nesirėmė, t. y. sutarties sąlyga, nustatančia, jog laikotarpis tarp etapų neįtraukiamas į bendrą sutarties vykdymo terminą.
40. Pirmosios instancijos teismo sprendimą nagrinėjamoje byloje apeliaciniu skundu skundė tiek ieškovė, tiek atsakovė. Atsakovė apeliaciniu skundu ginčijo pirmosios instancijos teismo sprendimą, be kita ko, nurodydama, kad pirmosios instancijos teismas išvadą, jog Projektavimo sutartyje buvo nustatytas terminas atsakovei projektavimo darbams atlikti iki 2017 m. liepos 8 d., padarė neįsigilinęs į Projektavimo sutarties sąlygas ir projektavimo rangos ypatumus, todėl pažeidė sutarčių aiškinimo taisykles. Atsakovė ši savo teiginį grindė ir aplinkybėmis, susijusiomis su Projektavimo sutarties sąlygų turiniu, įskaitant ir Projektavimo sutarties sąlygą, nustatančią, jog laikotarpis tarp etapų neįtraukiamas į bendrą sutarties vykdymo terminą, t. y. sąlygą, kuria, ieškovės teigimu, šalys nesirėmė. Ieškovė atsiliepimu į atsakovės apeliacinį skundą dėl šių atsakovės argumentų nepasisakė.
41. Atsižvelgiant į tai, kas nurodyta, vertintina, kad, pagal atsakovės apeliaciniame skunde nurodytus faktinius ir teisinius argumentus dėl Projektavimo sutarties turinio aiškinimo kartu su skundžiamo pirmosios instancijos teismo sprendimo dalies nurodymu, bylos nagrinėjimo apeliacinės instancijos teisme ribas, be kita ko, sudarė pirmosios instancijos teismo sprendimo teisėtumo ir pagrįstumo patikrinimas dėl Projektavimo sutartyje nustatyto termino atsakovei projektavimo darbams atlikti. Ieškovė turėjo galimybę išdėstyti savo poziciją dėl atsakovės apeliaciniame skunde nurodytų argumentų teikdama atsiliepimą į jį. Teisėjų kolegija sutinka su atsakovės atsiliepime į kasacinį skundą nurodytu argumentu, jog vien tai, kad ieškovė atsiliepimu į atsakovės apeliacinį skundą neteikė argumentų dėl atsakovės apeliacinio skundo argumentų šiuo aspektu ir jų nepaneigė, nereiškia, kad ieškovės teisė į gynybą buvo apribota.
42. Remdamasi nurodytais argumentais, teisėjų kolegija padaro išvadą, kad kasacinio skundo argumentai vertintini kaip nepagrindžiantys, jog apeliacinės instancijos teismas šioje byloje išplėtė apeliacinių skundų argumentų sąrašą ir analizavo tokius argumentus, kuriais apeliaciniuose skunduose nesiremė, taip priimdama siurprizinį sprendimą.

Dėl kitų kasacinio skundo argumentų

43. Ieškovė kasaciniu skundu taip pat nurodo, kad apeliacinės instancijos teismas, aiškindamas Projektavimo darbų rangos sutarties sąlygas, nustatančias darbų įvykdymo terminą, pažeidė sutarčių aiškinimo taisykles, įtvirtintas [CK 6.193](#) straipsnyje, nes visų pirma neatsižvelgė tiek į faktinių šalių elgesį ikisutartinių santykių metu, sutarties vykdymo metu, tiek ir į šalių subjektyvią nuomonę ginčo nagrinėjimo pirmosios instancijos teisme metu; antra, nevertino to, kad Projektavimo sutarties sąlyga, nustatanti, jog laikotarpis tarp etapų neįtraukiamas į bendrą sutarties vykdymo terminą, buvo įtraukta vienašališku atsakovės sprendimu, ir, trečia, ši sutarties sąlyga ieškovei buvo siurprizinė.
44. Teisėjų kolegija neturi pagrindo sutikti su šiais ieškovės kasacinio skundo argumentais. Apeliacinės instancijos teismas neturėjo pagrindo nagrinėti ir vertinti ieškovės nurodomų aplinkybių, nes jos neįėjo į bylos nagrinėjimo apeliacinės instancijos teisme ribas. Tokiomis aplinkybėmis, siekdama įrodyti kitokią ginčijamos Projektavimo sutarties sąlygos turinį, ieškovė nesirėmė atsiliepime į atsakovės apeliacinį skundą. Šioje nutartyje minėta, kad ieškovė atsiliepimu į atsakovės apeliacinį skundą dėl atsakovės argumentų, susijusių su Projektavimo sutarties sąlyga, nustatančia, jog laikotarpis tarp etapų neįtraukiamas į bendrą sutarties vykdymo terminą, nepasisakė.

Dėl bylos procesinės baigties ir bylinėjimosi išlaidų

45. Apibendrinama išdėstytus argumentus, teisėjų kolegija nusprendžia, kad apeliacinės instancijos teismas, priimdamas skundžiamą nutarties dalį, kuria atmėtė ieškovės ieškinį, teisingai aiškino ir taikė proceso teisės normas, reglamentuojančias bylos nagrinėjimo apeliacinės instancijos teisme ribas, nenukrypo nuo kasacinio teismo formuojamos šių normų aiškinimo ir taikymo praktikos ir priėmė teisėtą procesinį sprendimą, kurio naikinti remiantis kasaciniame skunde nurodytais argumentais nėra teisinio pagrindo ([CPK 359 straipsnio](#) 3 dalis, 346 straipsnis).
46. Pažymėtina, kad bylos dalį dėl priešiškinio apeliacinės instancijos teismo yra perdavęs nagrinėti pirmosios instancijos teismui ir nesprendė bylinėjimosi išlaidų paskirstymo klausimo, atitinkamai ir kasaciniame teisme patirtų išlaidų atlyginimo priteisimo klausimas paliktinas spręsti pirmosios instancijos teismui.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija, vadovaudamasi Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso 359 straipsnio 1 dalies 1 punktu, 362 straipsnio 1 dalimi,

nutaria:

Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2021 m. gruodžio 2 d. nutarties dalį, kuria atmestas ieškovės uždarnosios akcinės bendrovės „Natalex“ ieškinys, palikti nepakeistą.

Ši Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutartis yra galutinė, neskundžiama ir įsiteisėja nuo priėmimo dienos.

Teisėjai Danguolė Bublienė

Sigita Rudėnaitė

